

Ο κύριος ρόλος του κράτους είναι η οικοδόμηση μιας ελεύθερης, ανοιχτής και δημοκρατικής κοινωνίας, στην οποία θα προστατεύονται ισοδύναμα όλοι οι πολίτες και θα είναι σεβαστά τα οικονομικά τους δικαιώματα. Παράλληλα, θα πρέπει να κατοχυρώνονται και βασικοί κανόνες κοινωνικής δικαιοσύνης. Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει αλόγιστες παρεμβάσεις και σπατάλες στην οικονομία. Αντίθετα, η κύρια επιδίωξή του, θα πρέπει να είναι η εξασφάλιση ενός δίκαιου ανταγωνισμού και η βελτίωση της αποτελεσματικότητας της οικονομίας. Παράλληλα θα πρέπει να διασφαλίζει την ομαλή λειτουργία του οικονομικού συστήματος, ιδιαίτερα εκεί όπου απουσιάζουν οι αγορές ή όταν, εκείνες που υπάρχουν, είναι ατελείς.

Περιπτώσεις ανυπαρξίας αγορών ή ατελούς λειτουργίας τους, είναι πολλές στις σύγχρονες οικονομίες. Στον περίφημο λόγο του –όταν δέχτηκε το βραβείο Νόμπελ το 1972 για τη «Θεωρία του Αδυνάτου»- ο Kenneth Arrow, τόνισε, πως για την εξασφάλιση συνθηκών ανταγωνισμού απαιτείται ολοκλήρωση των αγορών στο χώρο και τον χρόνο, ενώ απαιτείται τέλεια πληροφόρηση. Από μερικές, ωστόσο, αγορές λείπουν ορισμένα βασικά στοιχεία, όταν κυρίως αφορούν στον κίνδυνο και στην αβεβαιότητα, ή όταν αναφέρονται σε αγαθά, που σχετίζονται με το περιβάλλον. Άλλες, πάλι, αγορές έχουν ελλιπή ολοκλήρωση ή δεν κλείνουν, όπως λένε οι οικονομολόγοι, με την τιμή, αλλά με διοικητικά μέτρα. Υπάρχει, επίσης –όχι σπάνια-και ατελής ή ασύμμετρη πληροφόρηση, με αποτέλεσμα να μην εξασφαλίζονται πάντα οι συνθήκες του τέλει ανταγωνισμού. Οι ανάγκες μιας τέτοιας αγοράς μπορούν να δημιουργήσουν κοινωνικές αδικίες και να παρεμποδίσουν την επίτευξη των επιδιωκόμενων οικονομικών στόχων, (όπως είναι η αύξηση του επιπέδου ευημερίας ανάλογης με την αύξηση του ΑΕΠ).

Μια σωστή, λοιπόν, φιλελεύθερη πολιτική, οφείλει να επιδιώκει ένα διπλό στόχο: Πρώτον, να αποβλέπει στην αποτελεσματικότητα της λειτουργίας των αγορών, και, δεύτερον, να στρέφεται στη μείωση ή στην εξαφάνιση των κοινωνικών αδικιών, τις οποίες επιφέρουν οι ατέλειες της αγοράς. Είναι ίσως σκόπιμο να δώσω ορισμένα παραδείγματα για το πλό αυτό στόχο.

Το πρώτο παράδειγμα προέρχεται από τον αγροτικό τομέα. Είναι γνωστό, ότι οι μικροί αγρότες έχουν ελάχιστη πληροφόρηση και γνώση των συνθηκών της αγοράς, σ' αντίθεση με τους εμπόρους που αγοράζουν τα προϊόντα τους. Αυτή είναι μία κλασσική περίπτωση ασυμμετρίας στην πληροφόρηση, η οποία συνεπάγεται την μη ανταγωνιστική λειτουργία της αγοράς, με σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις. Γι' αυτό και ένα μεγάλο

μέρος του αγροτικού πληθυσμού αποτελούσε διαχρονικά μια ιδιαίτερα φτωχή και ευάλωτη ομάδα, ιδιαίτερα στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, όπου η πληροφόρηση είναι περιορισμένη και ασύμμετρη. Ο αγροτικός τομέας, λοιπόν, αποτέλεσε μέχρι σήμερα το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα κρατικής παρέμβασης. Σε καμιά χώρα, η γεωργία δεν επιβίωσε χωρίς στήριξη. Δεν είναι, ασφαλώς, τυχαίο ότι την πιο ολοκληρωμένη πολιτική οικονομικής παρέμβασης, την συναντάμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση με την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ). Ένα δεύτερο παράδειγμα, είναι η διάκριση μεταξύ ιδιωτικοποίησης (privatization) και διάλυσης ενός μονοπωλίου (demonopolisation). Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της αγοράς έρχεται από το δεύτερο και όχι από το πρώτο. Ένα μονοπώλιο συμπεριφέρεται παρόμοια, ανεξάρτητα αν είναι ιδιωτικό ή δημόσιο. Συνεπώς, αυτό το οποίο πρέπει να επιδιώκουμε είναι η αύξηση του ανταγωνισμού στην αγορά και, επομένως, η διάλυση των μονοπωλίων. Χαρακτηριστική απόδειξη του ισχυρισμού μας αυτού, αποτελούν οι πρώην χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Εκεί, «πέρασαν» -στα πρώτα χρόνια της κατάρρευσης των καθεστώτων εκείνων- οι μεγάλες κρατικές επιχειρήσεις στον ιδιωτικό τομέα, χωρίς να «σπάσουν» ταυτόχρονα τα κρατικά μονοπώλια κατά τμήματα και μετά να ιδιωτικοποιηθούν. Το αποτέλεσμα υπήρξε ολέθριο για την κραταιά οικονομία της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Το κράτος στη χώρα μας άσκησε παρεμβατική πολιτική ακόμα και στον τομέα της βιομηχανίας, προκειμένου να ανδρωθεί ο κλάδος αυτός και να καταστεί ανταγωνιστικός. Παρενέβαινε, δηλαδή, και συμπλήρωνε τους μηχανισμούς της αγοράς, ιδίως όταν ήταν αναγκασμένο να εγγυηθεί τις συνθήκες ανταγωνισμού ή για να προστατέψει τον καταναλωτή και να αποτρέψει την περιθωριοποίηση κοινωνικών ομάδων ή, επίσης, για να εξασφαλίζει θετικές μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της οικονομικής δράσης. Κάθε παρέμβαση, συνεπώς, του κράτους, δεν θεωρείται *argiori* απορριπτέα. Οι αγορές, όπως διακηρύσσουν πολλοί γνωστοί οικονομολόγοι, δεν ξεπηδούν αυτόματα, αλλά αποτελούν θεσμούς, που οικοδομούνται με σημαντική προσπάθεια, με επενδύσεις και συχνά με κρατική στήριξη. Η Ελλάδα, λοιπόν, σήμερα οφείλει να προσέξει τις επιχειρούμενες ιδιωτικοποιήσεις, οι οποίες δεν θα πρέπει να γίνονται απλά για δημοσιονομικό ισοσκελισμό. Η εκποίηση δημόσιου πλούτου μόνο και μόνο επειδή μας το επιβάλουν οι δανειστές μας, δεν αποτελεί σωστή πολιτική ιδιωτικοποιήσεων. Απλά «αποικιοκρατεί» τη χώρα και μεταβάλλει τους πολίτες της σε υπηρέτες ξένων συμφερόντων.

Σωτήρης Χατζηγάκης

πρώην υπουργός

Twitter: @SotHatzigakis

Facebook: <https://www.facebook.com/SotirisHatzigakis>